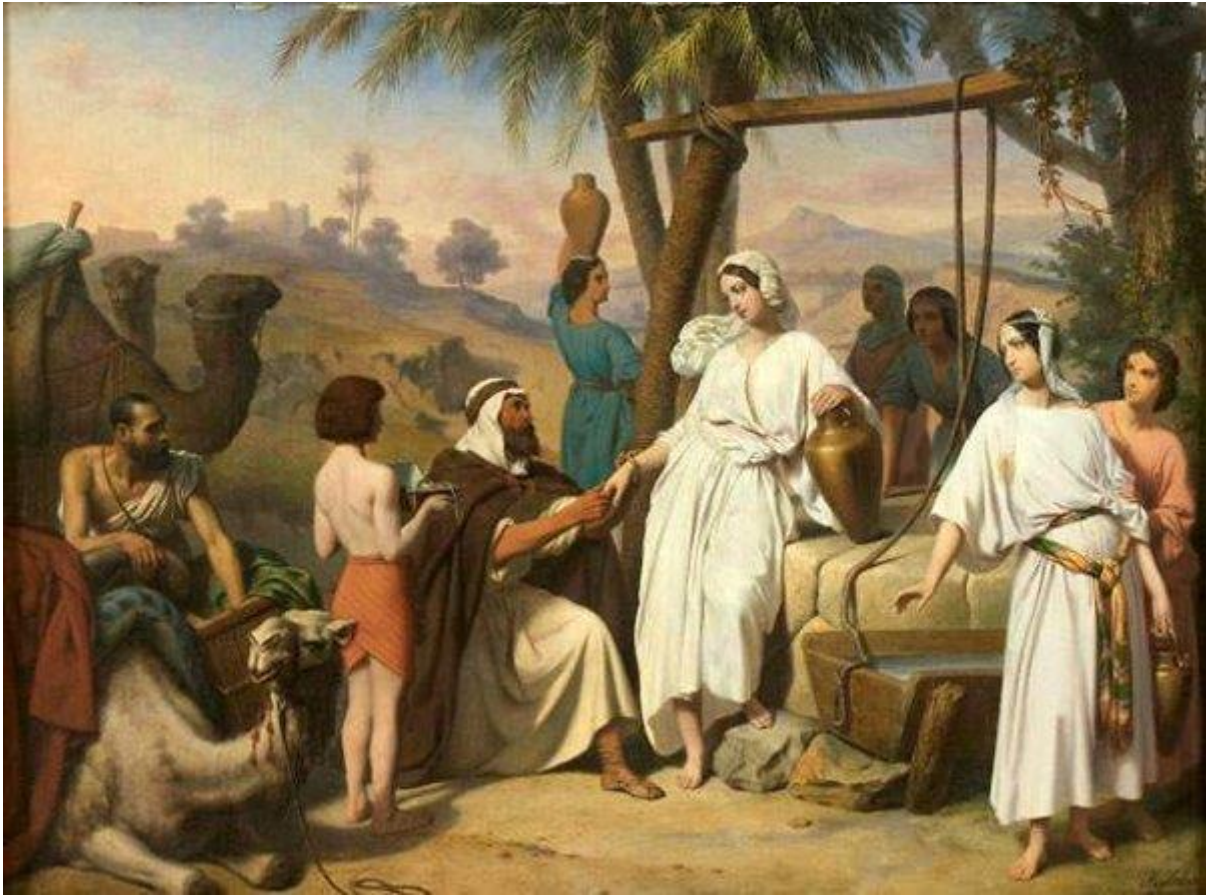

Parasha Chajé Sara

*Een sterke vrouw,
wie zal haar vinden?*

Bereshiet/Genesis 23:1–25:18

door Rob Cassuto

De parasha

De parasha Chajé Sara, 'het leven van Sara', gaat niet over het leven van Sara. De betiteling hangt samen met de gewoonte het bijbelstuk van de week te noemen naar de eerste belangrijke Hebreeuwse woorden van de tekst, in dit geval 'het leven van Sara (bedroeg 127 jaar etc.)'. De parasha begint met haar dood en begrafenis. Maar we kunnen er toch wel een betekenis aan hechten: het bijbelstuk gaat over continuïteit. Van Awraham en Sara gaat de estafettestok van Israëls bijzondere geschiedenis over naar Jitschak (Isaäk) en Rivka

(Rebekka). De hoofdmoot gevormd door twee verhalen, die de continuïteit van de generaties in beeld brengen, eerst de dood van Sara en de aankoop door echtgenoot Avraham van een graf voor haar en de hele familie en vervolgens de verwerving van een bruid voor hun zoon Jitschak, volbracht door de 'hofmeier' Eliëzer.

Voor de nomade Avraham is de aankoop van de grot van Machpela en het stukje grond daarbij het eerste echte eigendom in het land Kena'an, dat aan zijn nageslacht is beloofd. De oude commentatoren zien er een voorteken in van het komende beloofde land, reden waarom de onderhandelingen tussen de vreemdeling van over de rivier, de 'Ivri' Avraham, met de eigenaren, de zonen van Heth (de Hittieten), zo uitgebreid beschreven zijn. Deze beschrijving geeft trouwens een aardige inkijk in de uitgebreide beleefdheden en schijnbewegingen, waarmee dit soort onderhandelingen plachten (en vaak nog plegen) plaats te vinden.

Het tweede verhaal gaat over de opdracht van Avraham aan zijn trouwe knecht Eliëzer om een vrouw te zoeken voor Jitschak, maar *'geen vrouw van de dochters van de Kena'anieten in wier midden ik woon. Maar dat je naar mijn land en geboorteplaats (artsi we-moladi) zult gaan om een vrouw voor mijn zoon Jitschak te nemen'* (Ber/Gen 24:3,4).

Wat is belangrijker, deugd of afkomst?

De vraag is gesteld (1) waarom Avraham geen vrouw voor zijn zoon uit het midden van de Kena'anieten wilde hebben. Ging het hem om 'ethnische zuiverheid'? Absoluut niet. 'Geen idee is meer vreemd aan onze Tora en Jodendom', zegt de moderne commentator Nechama Leibowitz op deze vraag. Goed bekeken geeft de aartsvader ook niet aan, dat zijn knecht Eliëzer beslist een bruid onder zijn familieleden moet zoeken; hij heeft het slechts over mijn land (van afkomst) en mijn geboortestreek/vaderland.

Wat was er nu mis met de dochters van de Kena'anieten? Dat ze afgoden dienden kan niet doorslaggevend zijn geweest.

Avraham was de enige die Hashem diende, om hem heen waren alle volken 'heidenen' en ook in zijn geboortestreek diende men andere goden, Avrahams familieleden, zijn broer Nachor en zijn huis inbegrepen. Afwijkende geloven en gebruiken vind je overal. Nechama Leibowitz redeneert: maar de Kena'anieten gingen verder, zij begingen ronduit slechte daden, verrichtten 'abominations', schanddaden. Herhaaldelijk veroordeelt de Tora de Kena'anieten hierom. Zie bijvoorbeeld in het boek Wajikra/Leviticus 18:3: *'Volg niet de levenswijze van de Egyptenaren, bij wie je gewoond hebt, noch de levenswijze van de Kenaänieten, naar wie ik je breng. Leef niet volgens hun bepalingen'*. Met de schanddaden van de Kena'anieten wordt zeer waarschijnlijk gedoeld op seksuele perversies en dergelijke, aangezien dat vooral het onderwerp is van genoemd hoofdstuk 18 van Wajikra/Leviticus. Rashi zegt hierover, dat dit vers ons vertelt, dat die Kena'anitische volken meer verdorven waren dan alle andere volken (zelfs de Egyptenaren). Het ging Avraham dus niet om afkomst, ras of religie, maar om zekerheid omtrent het moreel niveau van een aanstaande bruid.

Dat blijkt ook uit de gang van zaken bij de put, waar Avrahams afgezant Eliëzer, aangekomen in de streek waar Avraham vandaan is gekomen, buiten de stad post heeft gevat met zijn kamelen bij een waterput en heeft besloten om hier met Gods hulp een keuze te maken; de vrouw die hem op zijn vraag naar een slok water te drinken zal geven, zij zal de ware zijn voor zijn meester Jitschak. Rivka, een van de meisjes die het vee komt drenken, overtreft alle verwachtingen en geeft niet alleen hem een slok uit haar kruik, maar haast zich ook nog al zijn tien kamelen te drenken.

Verbijsterd door zoveel grootmoedigheid, overrompeld door zoveel vriendelijkheid en blij verrast door zoveel dienstbaarheid aan mens en dier (alle drie centrale karaktertrekken in de Joodse deugdenleer Moessar (2)) geeft hij haar een gouden neusring en twee gouden armbanden (Ber/Gen 24:22 ev). Zijn keuze is dan al gemaakt. Daarna pas vraagt hij haar naam en dan blijkt zij een kleindochter te zijn van Nachor, de broer van Avraham. Niet het feit, dat zij familie is en blijkt te behoren tot

de clan van Avraham en Nachor, geeft de doorslag maar haar vriendelijkheid en gediensigheid tegenover een vreemde.

Samenvattend, ongeveer in de woorden van Nechama Leibowitz, heeft de knecht een karaktertest toegepast met als criteria vriendelijkheid en grootmoedigheid (generosity) . Het was passend, dat deze toekomstige schoondochter werd uitgekozen op grond van haar betoon van juist die kwaliteit, die kenmerkend is geweest voor het Joodse gezin. Het roept het loflied op de vrouw in Mishlei (Spreekwoorden) hoofdstuk 31 vanaf vers 10 in herinnering, dat in veel Joodse gezinnen het begin van de shabbat wordt gezegd en dat onder de titel *Eshet Chajil* op muziek is gezet. Niet voor niets is dit hoofdstuk 31 de haftara (aanvullende Bijbellesing uit Tanach) bij deze parasha (3).

*10 Een sterke vrouw (eshet chajil), wie zal haar vinden?
Zij is meer waard dan edelstenen.*

*11 Haar man vertrouwt op haar
en zal daar rijkelijk bij winnen.*

*12 Ze brengt hem voorspoed, geen ellende,
alle dagen van haar leven.*

*13 Ze zoekt wol en linnen uit,
en spint en weeft met vreugde. Etc.*

Als Eliëzer aan Rivka's grootvader Nachor en vader Bethuel uitgebreid verslag doet van zijn missie en van het gebeuren bij de bron met de jonge vrouw blijkt hij voor het front van de familie de volgorde van het geven van de neusring en het vragen naar naam en clan zaken net omgekeerd weer te geven; eerst – zo vertelt hij – heeft hij haar naam en afkomst gevraagd en toen pas heeft hij de neusring en de armbanden gegeven (Ber/Gen 24:47). De woorden in de Tora zijn heel vaak zorgvuldig zo gekozen en subtiele overwegingen liggen vaak aan de basis van een bepaalde formulering. Die laatste opgepoetste versie dinst de afgezant van Avraham natuurlijk op uit diplomatieke overwegingen om zo de belangrijkheid van de mogelijk aanstaande schoonfamilie voorop te zetten.

In de tijd van Avraham en ook in latere generaties waren de grenzen tussen de Israëlieten en niet-Israëlieten nog niet zo

nauw getrokken. Voor Avraham stond het moreel niveau van de aanstaande echtgenote voorop. Voor Moshé rabbenoe was het feit dat Tsipora, die hij trouwens ook bij een waterput tegenkwam, een Midjanitische was, geen verhindering om haar tot vrouw te nemen en ook de Koeshitische tweede vrouw was later welkom in zijn tent. De Moabitische Roet (Ruth) werd de vrouw van Boaz. De deugden – karaktertrekken, soul traits, psychische kwaliteiten, zo u wilt – zijn belangrijker dan afkomst en bloedverwantschap, is dat niet de les die we uit deze parasha kunnen trekken?

noten

(1) Dankbaar is geput uit de commentaren van Nechama Leibowitz op deze parasha,

Studies in Bereshit/Genesis, WZO, Jerusalem, 1981, 4^e ed.

(2) Voor meer over Moessar, zie mijn inleiding in de spirituele ontwikkelingsweg van de Moessar

(3) In deze regels valt op, dat de Eshet Chajiel wol en linnen weet te combineren, wat elders is verboden (*sha'atnez* verbod, Wajikra/Lev 19:19 and Dewariem/Deut 22:11); zo krachtig is de uitstraling van de Joodse vrouw, weten de oude wijzen...
